

מהלכות שעטנז

מינים האסורים

אוצר החכמה

- א. אסור מה"ת ללבוש בגד שעשוי צמר רחלים או אילים, עם פשתן. אבל צמר גמלים וארנבים ועזים ושאר מינים מותרים עם הפשתן. וקנבוס וצמר גפן, [כותנה] יומה ורמי וכן משי וכל שאר המינים מותרים עם צמר או פשתים.^א
- ב. חוט העשוי מסיבי צמר רחלים או פשתן המעורבים ברוב סיבים ממיני צמר אחרים או קנבוס וכדו' או סינטיים, דינו כחוט שאינו של צמר או פשתן ומותר לערבו עם כל המינים.^ב וכל זה כשהצמר או הפשתן אינם ניכרים.

א. שו"ע סי' רח"צ. וע"ש דחכמים אסרו מפני מראית העין משי עם צמר לפי שדומה לפשתים, והאידנא משי מצוי בינינו והכל מכירים בו לפיכך אין בו משום מראית העין. ובס"ב כתב הרמ"א, ואסור לתפור בגד קנבוס תחת בגד צמר במקום דלא שכיח קנבוס משום מראית העין ובמקום דשכיח שרי. וע"ע ברמ"א סו"ס ש"ב. ועש"ך סק"ב בשם הב"ח דכיון שמצוי נוהגין היתר אע"פ שרק מעט מכירים אותו. ועיין בחי' רעק"א שבב"ח עצמו כתב זה בלשון ספק ע"ש. ועיין בגליון מהרש"א משו"ת דבר שמואל (אבוהב סי' צ"ב) דאין לנו להוסיף מעצמנו איסור מראית העין כגון מצמר עזים שדומה לצמר והראיה מרחל בת עז בס"ב דצמרה אסור משום מראית העין, משמע דשאר מינים שרי.

ב. שו"ע סי' רצ"ט ס"א דצמר רחלים וצמר גמלים שנתערבו זה בזה אזלינן בתר הרוב, ואם הרוב צמר גמלים מותר לערבו בפשתן ואם הוא מחצה על מחצה אסור. וכן קנבוס ופשתן שטרפן זה בזה אם הרוב מקנבוס מותר עם צמר. וכתב בחידושי רעק"א דה"ה צמר גמלים שטרפן עם קנבוס ורובו קנבוס, וכן פשתן שנתערב ברוב צמר גמלים (תשב"ץ ח"ב סי' ד'). והיינו דא"צ שיהיה מין במינו דוקא. וכ"כ להלכה בביאור הלכה (ריש סימן ט'). וטעם ההיתר משום ביטול, ועיין באריכות בשבט הלוי (ח"ז סי' קע"ג) דלרוב"פ הוא משום דהיתר בהיתר בטיל. וי"א דהיתר בהיתר לא בטיל, וצמר רחלים חשיב איסור בהיתר מפני שנוהג

[וב"ש כשסיבי צמר ופשתן מעורבים בסיבים ממין אחר ואינם טוויים אלא לבר בלבד כמו שמצוי במילוי במנה]. אבל אם הם ניכרים אסור.^ג
סיב פשתן שכרוך ע"ג חוט סינטטי כדי לשפר את החוט אם אינו ניכר בטל.^ד

גדר ניכר הוא כאשר ניכר לעין, אבל כאשר ניכר רק במיקרוסקופ אינו נחשב לניכר ומותר.^ה

ג. סיבי צמר ופשתן שנתערבו זה בזה אף שיש באחד מהם בודאי רוב כנגד השני אינו בטל.^ו
תח"ת 04/08/2018

בו כלאים, ע"ש. וע"ע בשבט הלוי (ח"י סי' קפ"ז א', וקפ"ח ג').

ג. בסיבים שנתבטלו והם ניכרים עיין בשבט הלוי (ח"ז סי' קע"ג) דאף שהחזו"א (נגעים סי' א' סק"ל) מיקל, מ"מ עלינו להחמיר כדעת הנו"ב (תנינא סי' קפ"ו בדעת הרא"ש דאינו בטל), וכמ"ש מפורש בשו"ת תשב"ץ (ח"ב סי' ד') וגם דיעבד צל"ע בזה. [וע"ע מנחת יצחק (ח"ו סי' קט"ו וח"י סי' צ"ז)]. ובאינו ניכר בטל כמפורש בשו"ע סי' רצ"ט.

ד. שבט הלוי (ח"י סי' קפ"ו), דאם א"א להכירו בטביעת עין בטל, ואם אפשר להכירו אינו בטל, ע"ש.

וע"ש בחוט שעשוי משני חוטים בשני צבעים, הלבן פוליאסטר טהור והשחור מתערובת פשתן קנבוס וראמי, וקשה לבדוק בחוט השחור אם יש רוב משאר מינים כנגד הפשתן, אין הלבן מצטרף לרוב, והוא ספק מחמת חסרון ידיעה, וצריך לברר עד מקום שידו מגעת.

ה. שבט הלוי (ח"ז סי' קע"ג), ובניכר רק ע"י מיקרוסקופ ע"ש בסי' קע"ד, דבטל ואין חיוב לחפש אחריו, ובפרט שלרוב יש הפסד חוטים בבדיקה ומה גם דזו תערובת היתר בהיתר דקיל מהא דיו"ד (סי' צ"ח ס"ד) ברמ"א דכשנפל חלב לתבשיל ונתבטל צריך ליתן מים צוננים שיצוף החלב ע"ש.

ו. עיין ט"ז סי' רצ"ט סק"א. וכתב דמ"ש בשו"ע דמותר לתפור העור בחוטי פשתן אף שנימות של צמר נמצאות בו לפי שהעור נחשב למין שלישי שמבטל את הצמר. (ובר"י קורקוס על הרמב"ם פ"י ה"ז כתב הטעם לפי שנימות אלו אינם חשובים לפי שמחוברים לעור. ועי' במ"ש ע"ז בשבט הלוי (ח"י סי' קפ"ז א') וכשהוציא החוט עצמו ונשארו נימין אם לסמוך להקל ע"ש, ושם באות ג' ד'.

- ד. נתערכו סיבי צמר עם סיבי פשתן מותר להביא סיבים ממין אחר שיש בהם רוב כנגד הצמר או הפשתן ולבטל את אחד המינים¹.
- ה. חוט צמר או פשתן שהיה ניכר ואבד בבגד ואין ניכר מקומו אסור כל הבגד².
- ו. חוט צמר או פשתן שנתערב בשאר מינים אם הוא ניכר אינו בטל מה"ת. וכשאינו ניכר יש להחמיר שאינו בטל³. ובכלאים דרבנן [שאינו ארוג אלא לבר] אפשר לסמוך על המקילים⁴.

חיבור האוסר

- א. יש חיבור כלאים האסור מה"ת ויש האסור מדרבנן. לדעת הבית יוסף אם נסרקו הצמר ופשתים יחד ונתחברו אח"כ בכל צד חיבור שבעולם גם ע"י

- ז. שו"ע שם. והב"ח כתב דכל זה מותר רק כשנתערב צו"פ שלא בכוונה, אבל אסור לערב צו"פ ע"מ להביא מין אחר ולבטלם דהוה בגדר מבטל איסור לכתחלה. וצ"ע שהט"ז והש"ך לא הביאוהו. ועיין כה"ג בפמ"ג (יור"ד סי' צ"ט שפ"ד ס"ק כ"ב) דאם נתערב חלב במים ויש ששים במים כנגד החלב מותר לערב עם בשר אבל אין לערב לכתחלה חלב במים ע"מ להכניסו בבשר דהוה בכלל מבטל איסור לכתחלה. ועי' בס' בית דוד כאן. צו"י הנ"ל בשבט הלוי (ח"י סי' קפ"ח ב'). ודין החוט תלוי בכמות שבתערובת אם הרוב יהיה סינטטי – הרי החוט סינטטי ואם הרוב ישאר צמר כגון 60% צמר 20% פשתן ו20% סינטטי יחשב החוט כחוט צמר.

- ח. סי' רצ"ט ס"א ברמ"א.

- ט. עיין בשו"ע סימן רצ"ט ס"א, ובשבט הלוי (ח"ב סי' קס"ח. ובח"ז סי' קע"ג), האריך בכל זה ותו"ד, דבחוט שאינו ניכר לדעת הרא"ש ותוס' ונוב"ת (יור"ד סי' קפ"ו) בטל, ולדעת סמ"ג ורמב"ם לא בטל, ולתשב"ץ י"ל דלכו"ע בטיל, ומ"מ עלינו להחמיר בזה כיון די"א דרמב"ם וסמ"ג מחמירים, [וגם חזו"א מחמיר]. ועע"ש לגבי סיבים, ובגדר ניכר שהובא לעיל.

- י. שבט הלוי (ח"ח סי' רל"ח).

הידוק בלבד ולא ע"י אריגה - לבדים - (כמו שעשויים הכובעים בזמנינו) אסור מה"ת. ודעת הרמ"א דלבדים אסורים רק מדרבנן. ואין אסור מה"ת אלא שוע טווי ונוז [סרוק במסרק, חוט טווי, וארוג], וכן דעת רוב הפוסקים^א. חיבור צמר ופשתים ע"י קשירתם, או תפירת חוט פשתן בבגד צמר או חיבור בגד צמר ופשתים ע"י שתי תפירות בחוט ממין אחר אסור מה"ת^ב.
 ב. בגד שעשוי מחומר סינטטי או משאר מינים שאינם צמר או פשתים ונמצא בו חוט צמר מצד זה וחוט פשתן מצד זה שאינם נוגעים זה בזה מותר. כיון שמחוברים ע"י דבר אחר, ויש מתמירים^ג.

א. בשו"ע סי' ש' ס"א פוסק כדעת הרמב"ם, דאו שוע או טווי או נוז, ולכן לבדים אסורים מה"ת. ודעת הרמ"א סי' ש"א ס"ב דלבדים אינם אסורים אלא מדרבנן. וכ' ש"ך סי' ש' סק"א דכן דעת ר"ה"פ. ועיין בתשובה בסוף סי' מור וקציעה לבהמ"ח, דס"ל לרמ"א כדעת הר"ש ושאר דשוע וטווי כ"א בנפרד, וארוג יחד. ודלא כרש"י דשוע וטווי נמי בצו"פ יחד. ודעת ר"ת דנוז היינו שכל חוט שזור. (כפול מכמה חוטים). ועיין בט"ז שהביא מר"ת דנוז היינו חיבור ע"י שזירה. ותמה בשבט הלוי (ח"ב סי' קע"א) דאין זה דעתו דלר"ת על כל חוט קאי. ובשבט הלוי (ח"י סי' קפ"ט א') כתב שכן העיר בס' בית דוד, אמנם שו"ר שכוונתו פשוטה דאין כוונתו אלא לפרש דאין נוז לשון אריגה אלא לשון חיבור לר"ת כדרכו ולהרמב"ם כדרכו וז"פ.
 ולדעת הרמ"א בסי' ש"א ס"ב מותרים לבדים קשים אפילו בלבישה, הואיל ואפילו רכים אינם אלא מדרבנן.

יב. שו"ע סי' ש' סעיפים א-ב וש"ך שם. (ועיין בבינת אדם כלל ק"ו).

יג. בשו"ע סי' ש' ס"ה כתב דרצועה שבאמצעיתה צמר במקום אחד ופשתן במקום אחר ואינם זה אצל זה מותר. ולהרמב"ם הוה כלאים מה"ת ואפילו נתן צמר ופשתים בשק או קופה וכרכן הוה כלאים מדאורייתא. וכתב הרמ"א והמנהג כסברא ראשונה, ובשו"ע סי' רצ"ט ס"ב כתב העושה בגד כולו צמר גמלים וכו' וארג בו חוט של צמר מצד זה וחוט של פשתן מצד זה הרי זה אסור משום כלאים. [והרמ"א הביא דעת המקילין, ונוהגין להקל]. ובש"ך (סק"ב) כתב, צ"ע דזה אינו אלא לסברת הרמב"ם דלקמן (סי' ש' ס"ה) אבל לא לסברת המתירים שסתם שם המחבר כדבריהם וכו' וא"כ היאך כתב המחבר כאן סברת רמב"ם

- ג. בגד צמר או פשתן שבצדו השני יש חוט א' ממין השני אסור הבגד בלבישה
אע"פ שהצד שבו הכלאים נגרר ע"ג הקרקע.^{104/08/2018}
- ד. בגד שנמצא בו חוט אחד של שעטנז מצד אחד אין להתכסות בו כלל אפילו
מצדו השני.^ה

בסתם בלי חולק וצ"ע. [ועיין בברכ"י בשם מהריק"ש דהשו"ע כאן לדעת
הרמב"ם, וציין לשו"ת דבר שמואל (סי' קס"ט) שיש להחמיר כהרמב"ם]. ועיין
בשבט הלוי (ח"ב סי' קע"א) במ"ש התפא"י (בבתי כלאים אות קי"ט) בזה. והביא
מפמ"ג (או"ח סו"ס ט') שכתב לחדש דהכא אסור משום מראית עין כיון שארוגים
ממש בבגד אחד וגרע מהא דסי' ש' ס"ה.

ובשבט הלוי (ח"י סי' קפ"ט ד') הביא שבערוך השלחן סי' ש' כתב דחיבור ע"י
דבר אחר הוה רק מדרבנן לדעת הרמב"ם ודלא כב"י. אמנם פשטות הרמב"ם דלא
כדבריו וכן מבואר ברי"ו (נתיב י"ט ח"ב) שהביא הב"י.

ועיין בפ"ת (סי' ש' סק"ח) מתשובות משכנות יעקב (סי' ס"ז) דהעיקר כדעת
המחמירים בחיבור ע"י ד"א, וע"כ יש להזהר בעטרות הטליתות העשויות מחוטי
כסף כרוכים על חוטי פשתן והיו תופרים העטרה לחתיכת בד משי ומחברים
המשי לטלית של צמר ע"ש. ובחכמת אדם (כלל ק"ו סי"א) כתב אף שנוהגין
כשאר פוסקים מ"מ כל ירא שמים יעשה מלבושויו שלא יהיה בו שום חשש איסור
לכו"ע. וכן שמעתי ממרן שליט"א דיש להחמיר לכתחילה.

ד. שו"ע סי' ש"א ס"ג.

ה. בפ"ת שם סק"ג הביא מהנוב"ת סו"ס קפ"ו שכתב דלדעת הרמב"ם לעיל סי'
רצ"ט ס"ב דבגד של צמר גמלים שיש בו חוט פשתן מצד א' וחוט צמר מצד
השני אסור, א"כ מצד הסברא שכל הבגד נעשה גוף אחד של איסור. אבל לדעת
הרא"ש שם י"ל שאינו אסור אלא מקום חיבור הצמר ופשתן ולא שאר הבגד. ויש
לומר דאפילו לדעת הרא"ש כיון שהצמר מחובר בפשתן שוב כל הבגד נאסר.
ובשבט הלוי (ח"ב סי' קע"א) הביא מערוך השלחן (סט"ו) דפשיטא ליה דאסור.
[וע"ע בשו"ת אמרי נועם (סימן י"ב) דכן משמע סתימת השו"ע לאסור, שכתב
בגד גדול וכלאים מצד אחד, ואם מיירי בבגד צמר אמאי נקט כלאים מצד אחד,
הרי גם בצמר שלובש נאסר וע"כ דמיירי בבגד ממין אחר, וכלאים של צו"פ בצד
אחד ע"ש. וע"ע בשו"ת בית יצחק (או"ח סי' ב') דס"ל להיתר ע"ש].

הערה

ה. מותר לתת צמר בתוך שק [כרית] של פשתן, ואע"פ שחוט התפירה נתחב בצמר עצמו כיון שניתן להוציא את הצמר משם ע"י קרע קטן בשק וא"צ להתיר כולו אבל אין ליתן בשק פשתן כלאי בגדים של צמר.

ו. חיבור צמר ופשתן ע"י דבק הרי הוא שעטנז מן התורה.

ז. נתחבר כובע צמר העשוי כלכד לכנר שיש בו פשתן בקצה השני ע"י חוט תפירה סינטטי מותר ללבושו.

ו. שו"ע סי' ש' ס"ג. וכתב שם בשו"ע דבבלאי בגדים של צמר אסור בכה"ג שהרי א"א ליקח משם הבגדים בלא התרת התפירה. ובט"ז סק"ח כ' דהיינו שנתחב המחט בהם כן הוא במרדכי, ולכאורה י"ל דלזה נתכוין רמ"א במה שכ' בכה"ג. ומ"מ משמע שם שאין למלאות כלל המכסה של פשתן בבלאי בגדים של צמר כיון שמצוי בהם שיתחב בתוך התפירות וכן עיקר ורמ"א לא נתכוין להתיר בזה וכו' ע"ש. ובש"ך סק"ו כתב בהבנת הרמ"א דאסור אפילו כשאינו תוחב התפירה בעצמם, ושכ"כ במעדני יו"ט, ודלא כהעט"ז.

ז. בשבט הלוי (ח"ד סי' ל"ה אות ז') הביא שבשו"ת גינת ורדים (סו"ס י"ט) הסכים עם מ"ש גאון א' שם בסי' י"ח דמדבק בגדים בשבת פטור כיון שאין דרך לדבק בגדים, ואינו דומה למדבק עורות שכ' הרמב"ם שחייב משום תופר. וכתב בשבה"ל דהדבר ידוע דהיום עניני דיבוק ע"י חומרים שונים התפתחו מאוד, וגם בעשית בגדים משתמשים הרבה בדבק, ולא רק בחיבור ע"י תפירה, וכה"ג פשיטא דחייבין דמ"ש מעורות. ונראה דה"ה לגבי שעטנז חיבור צו"פ ע"י דבק הוה שעטנז דאורייתא, כיון דכן הדרך לדבק היום בגדים, ובקרא לא כתיב תפירה אלא צמר ופשתים יחדיו. [ובתפא"י (בתי כלאים סימן קי"ד) כתב דחיבור ע"י דבק הוה שעטנז מה"ת. וכ"כ בברכ"י (סי' ש' אות ד') בשם שו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' פ"ז) דכשם שמדבק ניירות חייב בשבת משום תופר ה"נ בכלאים ע"ש. ובשו"ת מהר"מ שיק (יו"ד סי' רצ"ה) כ' דחיבור ע"י דבק לרוב המפרשים הוה רק כלאים דרבנן].

ח. הכובעים היום עשויים רובם ככולם מצמר ארנבות. אמנם הובא לבדיקה כובע אחד שהיה בו תערובת של רוב סיבים מצמר. ונמצא בבד הפנימי ברוחבו חוט פשתן, ובד זה מחובר לבגד ע"י חוט סינטטי, ונמצא שאין הפשתן מחובר לצמר כ"א ע"י דבר אחר. והסכים מרן שליט"א להקל בזה אף לכתחלה כיון דהצמר

ח. לדעת הרמב"ם שחיבור ע"י דבר אחר אסור משום שעטנז, אין לחבר בגד צמר ופשתים ע"י רוכסן עיין בהערה ט.

ט. בלאי בגדים - בריות למילוי שמכניסים בכתף החליפות וכדו' הנעשות ע"י ריסוק של בלאי בגדים, ושאריות בדים ממתפרות, ויתכן שיש בהם חוטים של צמר או פשתן, מן הדין הרי הם מותרים. ומ"מ לכתחלה יבדוק מעט אם יש שם חוטים, ואם אינו מוצא רק סיבים מצמר או פשתן ולא חוטים אינו צריך להוציאו.

עצמו רק שוע בלבד ואינו טווי, ואינו אסור מה"ת. (ואך לדעת הרמב"ם והמחבר בשו"ע בשוע בלבד כגון לבדים הוה דאורייתא). וגם הוה חיבור ע"י דבר אחר. (דגם בזה סתם השו"ע בדיעה ראשונה בסי' ש' ס"ה להקל, דלא כדעת הרמב"ם שהביא שם).

ט. בשבט הלוי (ח"ג סי' נ"א) כתב בחיבור פרווה למעיל בשבת ע"י רוכסן, דאם נעשה לזמן ארוך כגון לכל החורף איכא איסורא משום תופר. ואף שנפתח בקלות, הא גם בתופר ג' תפירות דלא בעינן שקושר בסופו נפתח בקלות, וע"ש. ושמעתי ממרן שליט"א דאף שיש מקילים בזה [נעי' שו"ת מהר"י שטייף סי' ט"ו ושו"ת בצל החכמה (ח"ג סי' צ"ב)] מ"מ נראה להחמיר. וכן נראה לענין כלאים שאם מחבר בגד צמר ובגד פשתים לזמן ארוך ע"י רוכסן, יש להחמיר לדעת הרמב"ם דחיבור ע"י דבר אחר אסור. [וכ"כ בשו"ת בצל החכמה (ח"א סי' צ"ב) לגבי שעטנז].

י. בגליון מהרש"א (סי' רצ"ט) הביא משו"ת באר עשק (סי' י"ב) בנייר שנעשה מבלאי בגדים שריסקו דמותר משום שנשתנה מהם דין שוע טווי ונוז ונשתנה מראיתן והוה כרוב צמר גמלים ועדיף מלבדים. (ועיין בשו"ת חת"ס (ח"ו סי' פ"א) שכתב בנייר שנעשה מצו"פ שנכתשו היטיב ונמסו במים, דפרחה דין צו"פ מינייהו, ואין מקבלים טומאת כתמים). ואע"ג שלפעמים נמצא חוטים שלמים של צמר או פשתן, א"צ לבדוק אחריהם, משום ספק ספיקא, ספק אם יש חוטים שלמים, וגם אם יש חוטים, מ"מ ספק שמא לא יכנס בהם חוט התפירה כשתופרן עם הבגד. [והוסיף דהניירות קשים, ודעת הטור דלבדים הקשים מותרים אפילו בלבישה, ואע"פ שיש מחמירים בלבישה אפילו בקשים, היינו דוקא כשהם שועים עכ"פ, אבל אלו אין בהם דין שיעה ואינם לחימום וע"ש].

שעטנז במזרון ושמיח

ה. א. כללי ההלכה - מן התורה מותר לשבת ע"ג מצע של בלאים א. וחכמים אסרו אפילו עשר מצעות זו ע"ג זו והתחתון של בלאים, שאסור לישב על העליון שמא תכרך נימא ממצע הכלאים על בשרו. בד"א שהתחתון רך כגון כנדים וכדו', אבל אם הם קשים מותר לישון עליהם ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן, [כגון שיכסה בסדין]. בד"א דקשים מותרים כשהם ריקנים ונתונים ע"ג דבר קשה כעץ או אבן, אבל אם המצע ממולא, או אפילו ריק אלא שנתון ע"ג מטה באופן ששוקע בעת ישיבה ושכיבה עליו, אסור לפי שנכפף תחתיו ונכרך על בשרו.

[ומשמעות הדברים דדוקא כשיש רוב שאר מינים הוא דשרי, ובתפא"י בבתי בלאים סי' קי"ח משמע להתיר מהני טעמי גם כשהנייר רק מחוטי צמר ופשתים לבד]. ועיין בפ"ת (סי' ש' סק"א) מנשמת אדם דנייר זה דינו כלבדים ולרמב"ם אסור מה"ת, ומדרכבן לכו"ע אסור, אלא שי"ל דינו כלבדים קשים דלרמב"ם ושו"ע אסור מדרכבן, ולש"פ מותר לגמרי, וכל יר"ש יזהר בזה, אך הנח להם לישראל וכו' ע"ש.

ושמעתי ממרן שליט"א, דמן הדין אין להחמיר בבלאי בגדים, משום ספק ספיקא וכנ"ל, ספק אם יש שם צמר או פשתן, ואפילו ידוע שיש, שמא נטחנו היטיב ויש רק סיבים ולא חוטים. ואפילו יש חוטים שמא לא יכנס בהם חוט התפירה, (ואף אם יכנס בו החוט שמא הוא באופן שאפשר להוציאו מבלי להתיר את התפירה). [וכעין זה כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' כ"ה, וח"ו סי' קי"ד). ובספר דרך אמונה (פ"י ה"ב ביאור"ל ד"ה לבדים), בשם החזו"א שגם בטחינה לבד (בלי להמיס במים) יש להתיר משום ספק ספיקא (וגם לפי"ד החזו"א (סי' קפ"א סק"ב) שאם עיקר התפירה בדבר אחר לא חשיב חיבור מה"ת במה שהחוטים מתחברים דרך אגב) ואמר החזו"א דיר"ש יחמיר על עצמו. וע"ע בשב"ל (ח"י סי' קפ"ז ב' מש"כ השואל בשם חזו"א דמין שלישי אינו מבטל].

א. שו"ע סי' ש"א סעיפים א - ב והעתקנום כאן כסדר השו"ע. ובשבט הלוי (ח"ו סי' קע"ב, וח"ח סי' רל"ח). הביא כללים אלו.

וכתב הרמ"א וי"א דכל זה בכלאים דאורייתא, אבל כלאים דרבנן והם קשים מותר לישב עליהם בכל ענין, (דהואיל ורכים אינו אלא מדרבנן לא גזרו בקשים). ומ"מ לכתחילה לא יעשה של כלאים ב.

וכתב עוד הרמ"א לבדים [בד העשוי מסיבים מהודקים בלי מויה ואריגה] קשים מותרים בלבישה ובהצעה תחתיו (הואיל ואפילו רכים אינם אלא מדרבנן), ויש מחמירין בלבישת הלבדים, ובהצעתם תחתיו ג.

ונראה שמעיקר הדין אם נראה לנו שהם קשים, יש להקל גם בזה"ל ולסמוך שאנו בקיאים בין כך לקשה, ומ"מ כדאי שלא להחזיק שטיח כזה בבית ד. ב. מזרון - מזרון שע"ג הקפיצים פרוש בד שעטנז, נראה שהשעטנז נחשב לקשה.

ובאם הכר שהוא שעטנז אינו ארוג אלא לבד מצמר ופשתים אין איסורו אלא מדרבנן לרוב הפוסקים.

ובאם הלבד עשוי מתערובת מינים שונים ורק שמתערב שם גם צמר ופשתים, אם מעורבים חוטים של צמר ופשתים והם ניכרים אסור מדרבנן, ואם החוטים של צו"פ אינם ניכרים יש להקל כיון שאיסור שעטנז בלבד רק

תאריך: 04/08/2018

ב. לדעת הש"ך סק"ב והגר"א סק"ה היינו דבכלאים דאורייתא גזרו שמא יתכסה בהם. ולדעת הט"ז מיירי בכלאים דרבנן דלא יעשה לכתחילה.

ג. דעת הרמב"ם דלבדים אסורים מה"ת, ולהלכה הרמ"א מיקל כנ"ל.

ד. עיין בשבט הלוי (ח"ז סי' קע"ב), דבפ"ת סי' ש"א סק"ט כ' בשם ס' חומות ירושלים דאין אנו בקיאים בין כך לקשה ע"ש. ובשבט הלוי הביא מפ"ת שם סק"א מתשובת פנים מאירות (ח"ב סי' קי"ג) דמותר לישב על כרים וכסתות התפורים כלאים ונתונים תוך הקוטשען (עגלות), ואף שאפשר לחלק דהתם דרכו בכך לעשות קשין ובוזה בקיאים ולא בשאר בגדים, אבל באמת לא יראה כן דלמה לנו לחוש נגד המבואר בשו"ע ורמ"א וכל הפוסקים לחלק בין קשין לרכין אפילו בזה"ל, ע"כ.

ושם (בד"ה והשתא) כתב דבכלאים דאורייתא כדאי שלא להחזיק בבית שטיח כזה דמי מפס לחלק בזה, דשמא יעלו למעלה מעור העקב והרגל, אע"ג שמעיקר הדין בקיאים בין כך לקשה.

דרכנן. וכ"ש בתערוכת סיכים בלבד שמותר לגמריה.
 ג. וע"כ בלבד שאסור מדרבנן והוא קשה, לרוב הפוסקים מותר לשכב עליו.
 ובשעטנז דאורייתא והוא קשה, צריך שיחיה מכוסה שלא יהיה בשרו נוגע
 בו. וכשיש בד עליון ע"ג הלבד [וכ"ש כשיש גם שכבת ספוג גומאוויר] הרי
 אין בשרו נוגע בו ומותר מן הדין.
 ד. מצויים היום מזרונים וכורסאות רבים שנשקעים בתוכם וכשהם שעטנז
 לא יושב עליהם.^{34/08/2018}

ו. שמיחים - יש ארבעה סוגים של שמיחים ודינם כדלהלן.¹
 א. יש סוג שהם קשים שאין שערוניהן בולטין כלל, והם ע"פ רוב אלו
 שנעשים בדרך קשרים [וגם כיון שמונחים על הרצפה הקשה תורת קשין

ה. כל הענין בשבט הלוי (ח"ח סי' רל"ח), וכתב ואין ספק דמזרונים הנ"ל בגדר
 קשים, עפ"מ ש"כ בפנים מאירות (ח"ב סי' קי"ג) והובא בפ"ת שם, דאין דרך
 שיתקפלו למעלה כמו כרים.

וע"ש שציור השאלה בלבד מתוח על הקפיצים בעובי 1 ס"מ, שעליו ספוג
 גומאוויר בעובי 4 ס"מ שמקיף את הלבד מכל הצדדים ועליו כיסוי בד כותנה.
 [וע"ע בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' כ"ה) צדדי ההיתר במזרונים].

ו. בשבט הלוי (ח"ב סי' קע"א) כ', דבפ"ת (סי' ש"א סק"א) הביא משו"ת פנים
 מאירות (ח"ב סי' קי"ג) לגבי כסאות שבעגלות נוסעים בזמנו שהם קשים ע"ש,
 איברא בזה"ז שכיח הרבה שהם מלאים כדרך השו"ע וצריך להזהר בזה. וגם
 באותן שמותר מחמת שהם קשים צל"ע הא רגיל ליגע בהם בידיו בלי כיסוי וזה
 נקרא בשרו נוגע בהן, ויש להתיישב בזה, ע"כ.

ז. כ"ז נתבאר בשבט הלוי (ח"ז סי' קע"ב). וע"ש דבכלאים דאורייתא חיישי' שמא
 תכרך נימא על בשרו ואע"ג דעור הרגל קשה אצל כלאים כמבואר בשו"ע סי'
 ש"א סי"ג לגבי ערדלין ע"ש, למעשה קשה להקל דמי ימדוד שהשערות הבולטות
 לא יעלו לפעמים למעלה מעור העקב וכשהם קשים ג"כ אסור כשבשרו נוגע בהם
 עכ"פ. מיהו כדאי שלא להחזיק זה בבית דמי מפסי לחלק בזה אף שמעיקר הדין
 בקיאתן בין רך לקשה. [וכמ"ש בב"י (ר"ס ש"א) לגבי קאפאנגוש דמי מפסי אם
 הגיע לקושי דנמטא גמדה דנרש].

04/08/2018חחחח

עליהם וכנ"ל אות א']. ואם הם כלאים דאורייתא [שוע טווי ונוז], אסור לילך עליהם בלא גרביים.

ב. יש סוג שהם רכים ויש בהם קצת שערות בולטות, ואסור מדרבנן לישב או להסב עליהם גם אם אין בשרו נוגע בהם.

ג. כהיום שכית מאוד שמיחים שיש להם שערות ארוכות בולטות והם רכים באופן שכשהולך או שוכב עליהם מחממות ממש והם אסורים מן התורה.

ד. ויש סוג שלא נעשה דרך אריגה אלא מעשה לבר, ובסוג זה אם הם קשים מותר לדינא, ללכת עליהם בלי נעליים וגרבים ולשבת עליהם.

ולמעשה כדאי שלא להחזיק שמיח שעטנז בבית. ואם קנה ואינו יכול למכרו יש לצדד להקל בשמיח קשה שיעטוף את כולו בכיסוי ניילון כעין שקית, ועיין בהערה פ'.

ה. אסור למכור שמיח שעטנז אפילו דרבנן לישראל. וגם לנכרי אסור למכור שמיח שעטנז הן דאורייתא והן שעטנז דרבנן. אבל שעטנז קשה אפילו דאורייתא מותר ט'.

ח. ע"ש בשב"ל דאם א"א למכור, יש לצדד להקל במכסהו לגמרי בניילון, ובזה בקשים הרווחנו שאין בשרו נוגע בהם. וגם ברכין לכאורה אין חשש שמא יכרוך נימא על בשרו כשהוא עטוף מלמעלה ומלמטה, ואע"ג דחז"ל אסרו בעשר מצעות והתחתון של כלאים שאסור לישב ע"ג העליון שמא תכרך נימא, י"ל דשאני התם דהתחתון של כלאים מגולה ושמא יגע או ישב עליו, אבל כשהוא מצופה לגמרי וא"א לבוא כלל לידי נגיעת בשר או כריכת חוט לכאורה הדבר שקול להיתר, ובכל זאת עדיין צ"ע בזה.

ט. עיין שם בשבט הלוי, דבשו"ע סי' ש"א ס"ח מבואר דאסור למכור לנכרי כשאין השעטנז ניכר שמא יחזור וימכרנו לישראל. וגם בשעטנז דרבנן אסור. (עיין בנוב"ת (או"ח סי' ע' ויו"ד סי' קפ"ו) שנו"ג בזה, ולדינא יש לאסור כדמוכח מהא דביצת נבילה ביו"ד סי' פ"ו וע"ש בפ"ת). אמנם בקשים דהאיסור רק כשנוגע בבשר יש להקל דשמא לא יבוא לידי איסור לעולם שילך רק עם נעליים וכדו'. ולמכור לישראל ודאי דאסור, ואפילו בקשים אין להתיר. (אף דכתבו הפוסקים דבספק ליכא לפ"ע דאורייתא וא"כ בדרבנן יש לצדד להקל, אלא די"א דכל לפ"ע דרבנן נעשה דאורייתא כמבואר במל"מ הל' מלוה ולוה ועיין במנ"ח, ובפוסקים

דברים שיש בהם איסור שעטנז

- א. מגנות ידיים, רחצה וכלים, מטליות לרצפה, ומפות שלחן, אסורים משום כלאים א.
- ב. לא יקח ביצה חמה בבגד כלאים ב.
- ג. תחבושת משעטנז מותר להשתמש בה ג.
- ד. חתיכות בד שמחברים במכבסה בבגד לסימן, אם חיבר של צמר בפשתן או של פשתן בצמר אסור ד.
- ה. עניבה שיש בה שעטנז [נמצא לפעמים במילוי שבפנים] אסורה בלבישה ה.

אוצר החכמה

ביור"ד ר"ס ק"ס, מ"מ למעשה אין לדעתי להתיר למכור לישראל אפילו קשים, אלא דבגוי אפשר להקל בקשים ע"פ הנ"ל דאינו דומה לכיצת נבילה, עכ"ד.

- א. שו"ע ורמ"א סי' ש"א ס"ט.
- ב. שו"ע סי' ש"א סי"ב, שכיון שהוא ניצול מליכוות בחום הביצה חשיבא הנאה כמניעת הקור. ואמר מרן שליט"א דהמדליק כפתור חשמל כשיש סכנה ליגע ביד, ונוטל בגד לחצוץ, אסור ליקח בגד שעטנז דנחשב הנאת הגוף.
- ג. שו"ע סי' ש"א סי"ד, שאין דרך חימום בכך.
- ד. שו"ע סי' ש"א סט"ו אע"פ שאין חשוב אצלו. [ותויות של היצרן וכדו' פשוט שאוסרות משום כלאים].
- ה. שמעתי ממרן שליט"א, [דחשיב בגד, וגם אם נימא דעשוי לנוי מ"מ גם בזה נחלקו הקדמונים כמ"ש בדרך אמונה (פ"י הט"ז בביאור"ל ד"ה להתחמם), דבשטמ"ק ספ"ק דביצה כ' דבבגד להתקשט אין בו איסור דאורייתא (וכ"מ מתוס' נדה ס"א ב' גבי תכריכים דעשויים לכבוד דבחי כה"ג לא היה חייב. אבל בתשו' רבינו ישעיה בשבלי הלקט (ח"ב עמ' ע"ה), ובתוריד"ד (סופ"ק דביצה) ס"ל דאסור מה"ת, וכ"ד ישועות מלכו, ע"כ].

- ו. מטפחות של ספרים אם מניח רק על הבגדים אין בו משום כלאים, ואם עשו לו בית ראש והוא כרוך על צוארו יש בו משום כלאים.

קניית בגדים ומדידתם

- א. בגדים שמצוי בהם שעטנז צריך למוסרם לבדיקה במעבדה מוסמכת^א. וצריך לברר באיזה בגדים מצוי שעטנז כי דברים אלו משתנים מזמן לזמן עם השינויים בתעשית הטקסטיל, ואין לסמוך כלל על התוויות שנמצאות בבגד וכתוב בהם ^{104/08/2018}ממה מורכב הבגד, כי יש בזה פעמים רבות זיוף או אי דיוק. וכן אין התווית מציינת אלא את הרכב הבד החיצוני אבל לא את המילוי וחומי התפירה והקישוטים. [בהיום הפשתן חוזר לשוק הטקסטיל ומצויים בדים מפשתן וצריך לברר, וכן מצוי שעטנז בחלק מהבגדים המיוצרים בחו"ל, ובפרט באלו המיובאים ממזרח אירופה והמזרח הרחוק].
- ב. אסור ללבוש בגד של שעטנז אפילו דרך עראי, כגון שלובש בגד שקטן ממידתו^ב ואין ללבושו אפילו ע"ג בגדים אחרים אע"פ שאינו נהנה^ג.
- ג. ההולך לקנות בגד בחנות ובא למודדו, וידוע לו שיש בבגד שעטנז, יש לו להמנע מלמדוד אותו על גופו. וגם בספק שעטנז יש להמנע.

- ו. בשו"ע ש"א ס"י מטפחות שמסתפרין בהם אם יש לו בית ראש ולובשין אותו כדרך לבישה אסור משום כלאים. ודעת הגר"א (ס"ק ט"ו) דגם אם יש לו בית ראש כיון שאינו לחימום הגוף אין אסור. ואף שדבריו מסתברים מ"מ דעת הטור ושו"ע לא כן, ויראה לקיים שניהם, דמפה המונחת רק על הבגדים מפני השערות אינה אסורה, אבל אם עשו בית ראש והוא מונח כרגיל סביב הצואר על הגוף ממש הרי הוא כשאר בגד כלאים, וע"ש.

- א. עיין בשו"ע סימן ש"ב ובנו"כ שם.

- ב. שו"ע סי' ש"א ס"ד.

- ג. שם ס"ה.

ומ"מ יש ללמוד זכות על המקילים, וכ"ש אם הוא רק ספק שעטנז^ד.

ד. אין נאמנות לנכרי או לישראל שאינו שומר תורה ומצוות לומר שאין שעטנז בבגד. ועיין בהערה^ה.

ד. בשו"ע סי' ש"א ס"ה כתב דאסור ללבוש בגד שעטנז בדרך עראי אפילו כדי לגנוב את המכס, והרמ"א בס"ו כתב דיש מתירין ללבוש לעבור בו את המכס, או שלובשן כדי להראות מדתן אם רוצה למוכרן וכדומה. וכתב בחכמ"א (כלל ק"ו ס"כ) דאף להמתירין שהביא הרמ"א, היינו כיון שאין מתכוין כלל ללבישה, אבל לכו"ע אסור אם רוצה לקנותו ולובשו לפי שעה לראות אם הוא כמדתו - שהרי מתכוין ללובשו לראות איך ילבושנו וחשיב לבישה גמורה. ועמ"ש בזה בשבט הלוי (ח"ב סי' קס"ט), והביא שיש לימוד זכות על המקילים כמ"ש במנחת יצחק (ח"ד סי' ט"ו) דהחכ"א בבינת אדם (אות צ"ז) סמך על הירושלמי במטפחת ספרים שאסור אם הוא בדרך לבישה ממש אע"פ שאינו מתכוין ללבישה, וכפי' הרא"ש וכמו שנפסק בשו"ע (שם ס"י). ואולם בביאור הגר"א (שם ס"ק ט"ו) פקפק דלא עדיף מטפחות ספרים ממוכרי כסות, וטעם הירושלמי דהצלת שערות שלא יפלו על גופו הו"ל הנאה, ועמ"ש בזה בשבט^ה ל שם, ומסיים מודינא דאיכא למוד זכות להמקילים בזה, ומכ"ש כשיש רק ספק שעטנז וכמ"ש גם בעל מנחת יצחק שם. דבספק יש לצרף שיטות רש"י ור"ת בגדר שוע טווי ונוז. [והאחרונים מביאים משלטי הגבורים סופ"ק דביצה בשם ריא"ז, שמותר ללבוש בגד כלאים כשרוצה לקנות וצריך לבודקו ולכסותו על גופו שהרי אינו מתכוין להנות בו לפי שעה].

ה. בשו"ע סי' ש"ב ס"ב, אין סומכין על גוי או על ישראל החשוד לתפור כלאים, [הג"ה כשאומר שתפר את הבגד בחוטי קנבוס]. ובמקומות שהפשתן יקר מהקנבוס יש להתיר בדיעבד. והט"ז (סק"ד) פי' דהמחבר מתיר אפילו לכתחלה, ולדעת הש"ך (סק"ג) והב"ח המחבר אינו מתיר אלא בדיעבד, וכמ"ש הרמ"א, ואסור לומר לעכו"ם לתפור לו בגדים בחוטי קנבוס אע"פ שפשתן יותר ביוקר, דנקל לתפור בפשתן מבקנבוס.

ואם נתן לגוי חוטי קנבוס שיתפור בהם מותר ולא חיישינן לאחלופי (דאומן לא מרע אומנתיא, ש"ך) מאחר שאפשר לברר הדבר ע"י בדיקה, (רמ"א). ועי' בפ"ת (סק"ב) ובחידושי רעק"א שם מתשו' פני יהושע (סי' ח') שעל הבדיקות המוזכרות שם אסור לסמוך, ורק דמשום זה הנכרי מירתת. אמנם בזמנינו יש בדיקה ע"י מיקרוסקופ [ובדיקות נוספות] שאפשר להבחין על ידם בבירור. [ובפ"ת (סק"א)

לבישת בגד צמר או פשתן זה על זה

ו. א. אין ללבוש בגד צמר על גבי בגד פשתן או בגד פשתן ע"ג בגד צמר כשא"א לפשוט את התחתון מבלי לפשוט את העליון.
וע"כ אין ללבוש גרבי צמר ע"ג גרבי פשתן ולהיפך.¹

ב. בגד פשתן ע"ג טלית קטן של צמר מותר כיון שניתן להוריד את הט"ק דרך הראש מבלי לפשוט את הבגד העליון.

ג. לבישת קיטל פשתן ע"ג סוודר של צמר, או לבישת סוודר צמר ע"ג שמלת פשתן [שמצוי היום מאוד] מעיקר הדין אין לאסור, [כיון שיכול להסיר הפנימי אם יוציא ידיו מהשרוול של החיצון], אבל יש מקום להחמיר עכ"פ לרב החילה.²

הביא בשם השל"ה דבזמנינו עיקר ההיתר פירכא, כי כל הגוים יודעים האמת שרובא דרובא דישראל אין בודקים אחריהם] ויש להסתפק כשעושה הסכם עם הנכרי בתנאי שאם ישנה ולא יתפור בקנבוס יתבטל המקח ולא יקח את הסחורה, או שיתבענו למשפט, דאפשר דבזה אין חוששין שיקח פשתן דירא שיפסיד או יתבענו. וע"ע בשבט הלוי (ח"י סי' ק"צ ג').

ודע דבזמנם הבגד עצמו היה עשוי ממין אחד, ורק היה חשש שתפרוהו בחוטי פשתן, אבל בזמנינו הבגד עצמו עשוי ממינים שונים, ויש חשש בכד עצמו.

ו. כתב הרמ"א בסי' ש' ס"ד, י"א שאסור ללבוש ב' מכנסיים אחד של פשתן ואחד של צמר זה על זה, דמאחר שא"א לפשוט התחתון בלא העליון הרי הם כמחוברים, ונכון להזהר. אבל מותר ללבוש ב' חלוקים א' של צמר וא' של פשתן זה על זה כיון דאפשר לפשוט התחתון בלא העליון, ע"כ. (וע"ש בב"י ובט"ז סק"י בדעת הב"י).

ז. ש"ך ס"ק ט'.

ח. בשבט הלוי (ח"ב סי' ק"ע, וח"ט סי' קכ"ו) כתב, דאף שמעיקר הדין אין להחמיר כיון שדעת רשב"א ורא"ש וטור להקל אם אין קשורים יחד, וגם למחמירים הא כ' רמ"א לחלק בין חלוק ע"ג חלוק דמותר למכנסיים, ואף שנדחקו ש"ך וט"ז לבאר החילוק עש"ך (סק"י) שמבאר את החילוק, דבחלוקים יכול להוציא את

תוספתא

אוצר החכמה

הידיים מהשרוולים של הבגד החיצון והפנימי ואח"כ להוריד את בגד התחתון, משא"כ במכנסיים צריך להוריד לפחות מרגל אחת קודם שיוכל להסיר הפנימי. וכ"כ בחכמ"א (כלל ק"ו סט"ז) להקל במפשיט רק ממקצת גופו כדי שיוכל להסיר הפנימי. ועיין בט"ז שמבאר דמיירי בדוקא כשאינו מסיר כלל אפילו ממקצת גופו, אלא שמפריד זה מזה בעודם על גופו ע"ש [ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סכ"ו)]. מ"מ סו"ס מקילים בזה. אבל היות דעת הלבוש ולחם חמודות ברא"ש הל' כלאים (ס"ק ל"ו) דאין לחלק בין חלוק למכנסיים, ואף שהלבוש מיקל למעשה בשניהם, מ"מ המחמיר יש לו להחמיר בשניהם והש"ך חולק על הלבוש ע"ש. ומ"מ כיון שבאו"ז עצמו שממנו מקור דין הרמ"א מוכח דיותר רק כשבגד עליון בלי שרוולים, או שהם רחבים מאוד שאפשר להסיר התחתון בלא העליון ולא בב' בגדים דומים ממש [ובח"ב כתב אלא דמסתפינא להחמיר נגד הרמ"א והש"ך והט"ז, והלבוש מתיר בפשיטות אפילו באנפילאות] יש לחומרא זו מקום לחול וכדאי לנהוג כן אם אפשר לכתחילה עכ"פ.